

Kalandozások a családi tűzhely körül

A Római Birodalom hosszú virágzásának egyik fontos eleme volt, hogy felismerték, nem elég minél több területet megszerezni, legalább ilyen lényeges, hogy a római polgár jól érezze magát. A felelősségteljes nevelés, az erények tanulása, a példamutatás és az istenekbe vetett hit mellett a család tisztelete és védelme a római alapértékek közé tartozott.

A család fő erényei a *pietas* (ejtsd: pietász) és a *virtus* (ejtsd: virtusz) voltak. A *pietas* (kegyesség, jámborság, hit) gyakorlása

azt jelentette, hogy az ember tartson tiszteletben minden élő, társaival szemben legyen kegyes és megbocsátó. A *virtus* (vitézség, erény, bátorság) olyan erőt jelentett, amelyet csak jó célokra lehetett felhasználni.

A tűzhely az egész családot jelképezte. Amikor a lány férjhez ment, régi otthonának tűzhelyéről meggyújtott fáklyával kísérték új otthonába, hogy a családi szent tűz biztosítsa az élet folyamatosságát. A csatába induló rómaiak azt kiáltották: „Az oltárért és a tűzhelyekért harcolunk!”, és ha új várost alapítottak, régi

otthonuk tűzhelyéről vitt fáklával gyújtották meg benne az első tüzet.

A rómaiak hittek benne, hogy a család fennmaradása a szüntelenül égő tűznek köszönhető. Otthonaikban naponta mutattak be áldozatot a házi isteneknek, a tűzhely közvetlen közelében őrizték azok szobraikat. Vesta és Ceres istennőket tekintették a család fő védelmezőinek.

A tűzhely és a közelében felállított ebédlőasztal későbbi korokban is a családi élet központja maradt, itt végezték a házimunka nagy részét is. Akkoriban még nem volt kémény a parasztházakon, a tűzrakás, sütés-főzés füsttel járt, így aki a házban tartózkodott, annak a füsttel is együtt kellett élnie. A tűzgyújtás sok idővel és fáradsággal járt, ezért a háziasszonyok igyekeztek az egész napi főzést egyetlen tűzgyújtással elvégezni. Gyakran előfordult, hogy a közös családi portán több család is együtt élt, akik a közös tűzhelyen egy füst alatt főzték meg az ételt.

Innen ered az „egy füst alatt elvégezni” szólás is. A tüzet nem hagyták kialudni, a parazsat a tűzhely sarkában kialakított tűzrakóba húzták, és hamuval szórták le, hogy könnyen újra tudják éleszteni.

A tűzhely tiszteletéhez több hiedelem is kapcsolódott. Amikor a házasságkötés után az új asszonyt a férje családjának házába bevezették, az anyósa fogadta az ajtóban, és a tűzhelyhez vezette, ezzel vált ténylegesen a család tagjává.

A keresztények a kenyeret Isten testének tekintették, és mivel a kenyér a kemencében sült, minden tűzhelyet tisztelet övezett. Tilos volt a tűzbe szemetet dobni, a tűzhelyet szidalmazni, a tűzhely mellett fésülni, a kemencepadkára kotlóst ültetni. Bizonyos dolgokat viszont a tűzbe kellett vetni. Így kenyérsütéskor mindig egy darab lepényt dobtak a tűzbe a „szegény lelkek” táplálékául.

Mára a családi tűzhely egykori szerepe elhalványult, ám az együtt elfogyasztott közös étkezéseknek, a meghitt beszélgetéseknek ma is megvan a varázsa: ezek kovácsolják össze a családot.

PÁNTI IRÉN